ОДА ОЛЕКСІЯ ІЛЬКОВИЧА НА ПОШАНУ АНДРІЯ БАЧИНСЬКОГО, ЯКИЙ У 1777 РОЦІ ДОМІГСЯ ПЕРЕНЕСЕННЯ ЄПИСКОПСЬКОЇ РЕЗИДЕНЦІЇ З МУКАЧЕВА ДО УЖГОРОДА

У листопаді 2009 року вся прогресивна громадськість буде відзначати 220-річчя з дня народження видатного історика і мовознавця Закарпатського краю, автора «Історії карпатських русинів» Михайла Лучкая. Колектив кафедри класичної та румунської філології, його філологи-класики підготували, на знак ушанування пам'яті великого земляка гідний подарунок, – завершили копітку працю над дешифруванням та перекладом останнього, найоб'ємнішого VI-го тому «Історії карпатських русинів».

Над перекладом попередніх п'яти томів трудились знавці класичних мов, доценти цієї кафедри Юрій Сак, Андрій Ігнат, Михайло Орос,

Йосип Баглай. І хоча вони відійшли у вічність, залишили по собі невмирущий пам'ятник та вдячність нащадків.

На даний час великий науковий проект, робота над яким тривала майже п'ятдесят років, знаходиться на завершальному етапі. Дешифрування та переклад українською мовою шостого тому «Історії» здійснили старші викладачі Оксана Барбіл, якій належить левова частка робили над працею, Олександра Яцків та автор цієї статті. Над звіркою українського перекладу з латинським оригіналом працював доцент Йосип Баглай. Зараз над укладанням географічного та історичного покажчика та коментарями до них традиційно працюють доцент Іван Сенько та професор Дмитро Данилюк, редагування українського тексту здійснює краєзнавець Дмитро Федака. Ректор УжНУ, доктор історичних наук, професор М.М. Вегеш, продовжуючи славні традиції свого попередника, професора В.Ю.Сливки, який у свій час фінансував видавництво п'яти томів твору, уже пообіцяв спонсорську підтримку видання VI- тому.

Саме у шостому томі «Історії» Михайло Лучкай помістив «Канон» - оду, архидиякона земплинського комітату Олексія Ільковича, яку той написав на честь визначної події – перенесення на прохання єпископа Андрія Бачинського за згодою та при сприянні Марії Терезії єпископської резиденції з Мукачева до Ужгорода 22 грудня 1777 року. У цьому томі «Історії» Михайло Лучкай зазначає, що мукачівська кафедральна церква, яка тривалий час була «скарбничим сторожем мови і обряду» русинів, була замалою для єпископської резиденції. В Ужгороді ж була чудова кафедральна церква та величава фортеця для семінарії. Тому видатний представник руського просвітництва, єпископ Андрій Бачинський звернувся з проханням подарувати єпархії ці споруди та перенести єпископську резиденцію в Ужгород. Історіограф зазначає, що у відповідь на прохання А. Бачинського імператриця Марія Терезія у 1775 році подарувала єпархії собор з резиденцією і приміщення замку для духовної семінарії, а також виділила для ремонту і обладнання приміщень 21 143 флорини.

Про те, яка схвильованість і радість панували тоді в цілій єпархії майстерно передав латиномовними віршами високоосвічений теолог, помічник єпископа Андрія Бачинського Олексій Ількович, якого Михайло Лучкай назвав «славним поетом-другим Овідієм». Українською мовою оду «Канон» дистихом елегійним переклав доцент Йосип Баглай.

Пропонуємо її текст для опублікування у філологічній серії «Наукового вісника Ужгородського університету».

Емілія Швед,
канд. філол. наук, доцент, завідувач кафедри класичної та румунської філології

КАНОН ПРО ПЕРЕНЕСЕННЯ ЄПИСКОПСЬКОЇ РЕЗИДЕНЦІЇ З МУКАЧЕВА ДО УЖГОРОДА (1777)

З замку отого, яким володів свого часу Берчені,
Нині до тебе іде Муза русинська моя.
Сталося це, очевидно, із ласки не лиш королеви,
Справді здійснилось воно з Бога самого велінь.
Аби русини її збудували колись своїм потом,
Піндову шану нехай Муза русинська несе.
Цьому завидує хтось? Той стоїть щодо нас не по правді –
Діється волею двох – Бога й Богині ураз.
Але між тим хай завидує нам, хто лиш того хотів би,
Хай би від гніву мерщій луснув зависник такий.
Є ж бо щасливі, що можуть у недругів викликать заздрість,
Мають у звичці таке, що їм природа дає.
Приводів досить для сміху дали вже нам наші русини,
Адже для заздрості тут справжня причина була.
Хоч я у цьому нічого поганого зовсім не бачу,
Справді нічого ніхто з болем своїм не віддасть.
Більш того добрий радіє, що раз вже усунувши Марса,
Місце займає своє вчений тепер Аполлон.
Марс, бог війни, що приніс нам за стільки років панування?
Він, бездіяльний, у нас в мирні часи спочивав.
Жодного ворога тут не було, ні причин воювати, –
Отже, той Марс був завжди люду своєму важкий.
Місце оце ще ніколи зручним не вважалось для Марса
Воїном був він колись, міг би сказати щось сам.
Що Аполлон тут робитиме далі, чи ти запитав би?

Вір мені: в жодні часи труд не залишить його.
Де б ти не глянув навкруг, неосвічений нарід існує,
Значить, народу завжди вчення своє передасть.
Ні, він не буде важким для народу, не буде для юні,
Жодних дарунків йому нині вони не дадуть.
Ну, а крім того, і місце оце Аполлона є гідне
Й більш відповідне йому, аніж для Марса воно.
Може, й Парнас він на місці оцьому такий збудувати,
Що в порівнянні не йде із Аонійським верхом.
Все, чим закохані Музи, гора ця в достаткові має,
І дане місце завжди буде поетів оплот.
Тут є ліси, і видніються гір облисілі вершини,
Звідси простори полів линуть до наших очей.
Матиме тут і повітря чистеньке шукач відпочинку,
Своїх вітрів в ці місця часто ганяє Еол.
Хочеш Борея чи Септентріона, звертай на Тріонів,
Хочеш Зефіра, тобі з інших подує боків.
З різних боків повівають вітри розмаїті для тебе,
І прохолоду завжди чи то тепло принесуть.
І що найбільше сприятливим є для навчання – це річка
Уж, що довкола шумить хвилями бистрими вод.
Ну а на Пінда вершку джерело приховалось холодне,
Від Касталідів ім'я має оте джерело.
Якось недавно із цього джерела я став куштувати,
Все, що сказати хотів, піснею сталося враз.
Я від тієї води позабув говорити неправду,
Вірші писати мене знов закликає вода.
Та не дивуйтеся ви, що, можливо, ці вірші незграбні,
Замок пошкоджений є, метр мій пошкоджений теж.
Лиш після того, як майстер дістане якусь допомогу,
Цей, коли житиму я, труд доконаю також.
Чом? А тому, що вже пізно як я підійшов до вершини,
Зморшки моє вже давно стали орати лице.
Я ж бо нарешті прийшов, поки молодість рада сприяла,
І поки тілом усім був я здоровий завжди.
О, коли б я в ті часи пив з цілющого того джерельця,
Може, б і сам Аполлон ліру настроїв мою.
Нині, якби я займав і це найвище становище в храмі,
Дав би, без сумніву, я кращі а кращі пісні.
Що ж в мене звичай такий і не знаю із долі якої?
Тут на сходинці низькій я тягну лямку з плачем.
Тут, де мені джерело завше краще творити сприяє,
Сльози постійні мої лиш заваді стають.
Вір, що, якби не про тебе я мав би цю пісню писати,
Жодної пісні моя не писала б рука.
Нині як гостя тебе, як новий уже мешканець світу,
Хоч я і хворий, в піснях я привітаю своїх.
Будь ти здоровий, я зичу, о наш найясніший владико.
Всі ті удари прийми, що посилає король.
Їх ти прийми і щасливо затримай на роки тривалі,
Це нагорода вони справжня заслугам твоїм.
Доки ми Богові вдячні за це і віддяці величній,
Милий владико, завжди май радість з того добра.
Всі, безперечно, русини щасливі при твоїм правлінні,
Також наступники всі, що біля тебе стоять.
Також щасливий і я, хоч не можу тут довго прожити,
Буду щасливий, якщо в замку оцьому помру.
Навіть як не за життя, то принаймні, уже після смерті
Тут я спочити б хотів, як у домівці своїй.
Тільки у час, як живу, і до часу, що доля присудить,
Захисту твого собі і піклування прошу.

До друку підготувала ***Емілія Швед***